

N:o 87.

Af Herr A. P. Danielson: Om åtgärders vidtagande till skyddande från vidare förstöring af Borgholms slottsruin.

Det folk, som vill hafva aktning af sig sjelf och andra har till oefftergiftig pligt att vårda sina minnen, så väl de i historien förvarade som de yttre vårdar, hvilka vittna om fädernas verk och afsigter. Mycket stort innehåller vår historia, men vårt land är icke lika rikt på monumenter. Många hafva blifvit förstörda eller fått förfalla. Det är så mycket mera en pligt att omhulda de kvarvarande, och mer än annars gäller detta för de landsorter, der de historiska minnesmärkena äro ytterst fåtaliga.

Öland har i forna tider spelat en stor rol. Dess bördiga jord lockade till bosättning, dess läge till sjöfart och förbindelse med utlandet. Under början af vår medeltid försågs det med prydliga kyrkor, och der anlades vid Borgholm ett fäste, som snart ansågs vara ett af rikets förnämsta. Kyrkorna äro nästan alla ombygda och det finnes icke längre på ön mer än ett byggnadsverk af ädlare art, Borgholms slott, och detta ligger nu i ruiner, hvilka delvis hota med fall.

Det är dock dyrbara minnen för vår konsthistoria, som äro fästade vid detta slott. Byggnaderna, som der funnos vid medeltidens slut, voro icke storartade och äro allenast delvis bevarade. Hedern att hafva velat göra slottet till ett Sverige värdigt monument tillkommer den för byggnadskonsten varmt nitälskande konung Johan III. Under ledning af bröderna Pahr från Mecklenburg, med stora uppoffringar och icke utan tryckande mödor för öns inbyggare uppfördes en stor del af slottet, liksom Calmar och Upsala slott verk af konungens nit och den nämnda konstnärfamiljens skicklighet. Alla tre vittnesbörd derom huru man i Sverige under 1500-talet visste att åstadkomma storverk.

Men ett ännu större konstnärnamn är fästadt vid Borgholms slott. Nicodemus Tessin den äldre, nyss hemkommen från Italien, fick visa sitt snille och hvad han i utlandet lärt aldrärförst på detta slott, hvars fullbordande år 1653 åt honom anförtröddes. Väl blef den plan, som man hade uppgjort, aldrig fullt utförd, men borgen är det oaktadt ett viktigt minne från forna dagar, särskildt från tvänne af vårt lands mest lysande konstperioder.

Otaliga äro de historiska minnen, som i öfrigt äro fästade vid Borgholms slott. Här tillbragte en af Sveriges störste konungar åren som närmast föregingo hans thronbestigning. Borgholms slott påminner om de otaliga strider, som här utkämpats, och vittnar sålunda inför det uppväxande släktet om svenskt mannamod och berömlig idrott. Huruvida fästet, beundradt af inhemske och utländningar för dess stolta storhet, der det ligger på bergshöjden ofvan trädtopparna, skall äfven för kommande släktled förkunna samma saga, det beror i väsentlig mån just på vår tid.

De taklösa murarna äro i hög grad utsatta för vätans och köldens förstörande inverkningsar, hvadan källossningen om våren föranleder ökade ras. Sten och grus, bland hvilka buskar och träd slagit rötter, tynga hvalfven, hotande att krossa dem. Vissa delar af byggnaden äro så hotade att de icke kunna med säkerhet besökas. Af sig sjelf stadnar aldrig detta tidens och naturkrafternas förstöringsarbete, dess verkningar blifva år för år, ju mer remnorna sprida sig, desto grundligare. Men en remna i tid fylld kan åt stora murstycken gifva fasthet, kanske för århundraden; den remna, hvars botande nu kräfver liten möda och ringa utgift, skall om några år kräfva mångdubblade utgifter och ansträngningar.

Att med afseende på Borgholms slott vidtaga sådana restaurations-arbeten som vid Calmar och Wadstena slott, kan icke komma i fråga. 1806 års eldsvåda har omöjliggjort byggnadens bevarande i fullgodt skick. Man kan nu icke göra mera än ett försök att bevara den nuvarande ruinen så att den må i sitt nuvarande skick blifva ståndande så länge möjligt är. Detta kräfver en noggrann undersökning och ett på sakkunskap grundadt förslag till underhållsarbeten; det kräfver äfven kostnader. Då det för närvarande är omöjligt att bestämma huru omfattande underhållsarbeten böra företagas och huru dryga omkostnaderna kunna blifva, men då det å andra sidan är för vår tid en pligt att göra något i den antydda riktningen och denna Kammare värdigt att dertill taga initiativet, får jag vördsammast föreslå:

att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes uppdraga åt Öfverintendents-embetet att genom någon dess tjänsteman på stället besigtiga Borgholms slottsruin samt uppgöra en plan för de åtgärder som anses nödvändiga för att vårda denna ruin från vidare förstöring och sedan till Riksdagen göra den framställning i ämnet som för ändamålets vinnande erfordras.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 27 Januari 1874.

A. P. Danielson,
från Calmar län,